

# ישראל וחיזוק הרשות הפלסטינית – מהותן של קרני הדילמה

## אורי ורטמן

המכון למחקרי ביטחון לאומי –  
אוניברסיטת תל אביב, ואוניברסיטת  
דרום ווילס – בריטניה

## תמיר הימן

המכון למחקרי ביטחון לאומי –  
אוניברסיטת תל אביב

## קובי מיכאל

המכון למחקרי ביטחון לאומי –  
אוניברסיטת תל אביב

במציאות הקיימת בין חמאס לרשות הפלסטינית מתנהל משחק "סכום אפס". המשמעות היא שלא תיתכן רשות פלסטינית חזקה במקביל לחמאס חזקה. החלשת חמאס משמעותה פגיעה בנכסיה ובתשתיותיה הצבאיות. חולשת הרשות הפלסטינית למול מעמדה המתחזק של חמאס בנקודת הזמן הזו ובהינתן שחיקה של ההרתעה מול חזבאללה ואיראן וסבירות גדלה לעימות רב־חזיתי – כל אלה מעמידים את ישראל על קרני הדילמה האסטרטגית. לפיכך נדרשת החלטה בדבר היעד האסטרטגי שאליו מבקשת ישראל להגיע למול הזירה הפלסטינית, ויש לבחון אם יש משמעות למהלך צבאי מעצב מול חמאס שלא במסגרת תוכנית מדינית רחבה וכוללת יותר. בכל מקרה, בפגיעה ביכולות הצבאיות של חמאס יהיה כדי לצמצם במידה משמעותית את האתגר המושת על הרשות הפלסטינית ואשר מאיץ את תהליך היחלשותה, להסיר מכשול בפני מהלכים אפקטיביים לחיזוקה ולהתיר את הקשר הגורדי בין הזירות השונות, שאותו מבקשת חמאס לכפות על ישראל, וסביר להניח שיהיה בכך גם כדי לחזק את ההרתעה הישראלית במרחב. בתנאים הפוליטיים הקיימים לא סביר להניח שממשלת ישראל תגיע להכרה ולהסכמה פנימית בנוגע לצורך בחיזוק הרשות הפלסטינית, או לפחות תפסיק לפעול להחלשתה, ולכן הממשלה הנוכחית אינה ניצבת על קרני דילמה אסטרטגית בכל הנוגע לנקיטת מהלכים יזומים לחיזוק הרשות הפלסטינית, למרות שחולשת הרשות פוגעת באינטרסים הישראליים. מהלך בסדר גודל כזה יכול להיות מובל רק על ידי ממשלת אחדות לאומית עם גיבוי ציבורי רחב. מנגד, מעמדה של הרשות כל כך רופס ובעייתי, שספק אם ניתן לשקמה בתנאים הקיימים.

**מילות מפתח:** חיזוק הרשות הפלסטינית, חמאס, הסכסוך הישראלי-פלסטיני, ביטחון לאומי, צבא, רצועת עזה, אסטרטגיה

## מבוא

כך, בעוד בצד הישראלי קיוו שהרשות הפלסטינית תשפר את ביטחונם של אזרחי ישראל ותבטיח את עתידה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית בגבולות בני הגנה מוכרים, ובמקביל תגשים, אם כי חלקית, את שאיפות העצמאות של הפלסטינים, בצד הפלסטיני ראו ברשות הפלסטינית שלב ביניים שבסיומו תוקם מדינה פלסטינית עצמאית שבירתה מזרח ירושלים, כשההנהגה הפלסטינית מציגה את המהלך כוויתור היסטורי של הפלסטינים והסתפקות ב־22 אחוזים משטחה של פלסטין. אלא שהתבטאויות של יאסר ערפאת, פייסל חוסייני ואחרים, כמו גם ההתעקשות לשימור הנרטיב ההיסטורי, ההסתה הממסדית והדה־לגיטימציה לקיומה

זה שלושה עשורים מהווה הרשות הפלסטינית אתגר מדיני וביטחוני למדינת ישראל. בעיניים ישראליות הקמתה של הרשות הפלסטינית, כתוצאה של הסכמי אוסלו, נועדה להבטיח הפרדה מדינית בין ישראל לפלסטינים בשטחים כדי לבלום את איום המדינה הדו־לאומית, לשפר את המציאות הביטחונית, להיפטר מהנטל של ניהול חיי היום־יום של האוכלוסייה ולשפר את מיצובה האזורי של ישראל כפלטפורמה להסכמי שלום ונורמליזציה נוספים. בה בעת, הזרם המרכזי של החברה הישראלית ראה לאורך השנים ברשות הפלסטינית ישות אוטונומית שהיא פחות ממדינה. לעומת זאת, עבור הפלסטינים היוותה הרשות הפלסטינית עוד שלב בדרך למדינה עצמאית.

של מדינת לאום יהודית, מטילות צל כבד של ספק על הצהרתם בדבר הוויתור ההיסטורי.

**נראה כי הרשות הפלסטינית בהנהגת אבו מאזן נמצאת במצב הקשה ביותר מאז ימי האינתיפאדה השנייה ובמסלול הידרדרות מתמשך, שעלול להסתיים בקריסתה.**

### חולשת הרשות הפלסטינית

למרות התקווה בקרב ישראלים ופלסטינים, כמעט שלושה עשורים לאחר הקמת הרשות ולאחר שורה של משאים ומתנים ויוזמות מדיניות שכשלו, נקלע התהליך המדיני למבוי סתום, כשכל אחת מהנהגות הצדדים מאמינה שהזמן פועל לטובתה, ואין לה תמריצים של ממש לצעוד את "המיל הנוסף" בכיוון של הסדר קבע, וגם לא יכולת פוליטית להוביל מהלכים מדיניים מהותיים על בסיס פשרות היסטוריות. במקביל ובשל סיבות שניתן לתלות במבוי הסתום המדיני, בפיצול בין חמאס לפתח, בבחירתה של ישראל לשמר את הבידול בין שתי השיויות הפלסטיניות תוך הכלת חמאס ועוד, הרשות הפלסטינית המופקדת על ניהול חיי היום-יום של האוכלוסייה הפלסטינית בגדה המערבית, מאבדת מכוחה. מעמדה הציבורי נשחק ואין לה לגיטימציה ציבורית של ממש, והיא מאותגרת על ידי חמאס, שביססה את שליטתה ברצועת עזה וחותרת לערעור היציבות הביטחונית בגדה המערבית וממנה לישראל גופא, אשר פועלת להשתלטות על הרשות הפלסטינית ולדחיקת ארגון פתח מעמדות ההשפעה. מבלי להיכנס לסיבות ולהסברים היסטוריים לגבי המציאות שנוצרה, אשר צריכה להיות נקודת המוצא של ישראל לחישוב מסלול מחדש, נראה כי הרשות הפלסטינית בהנהגת אבו מאזן נמצאת במצב הקשה ביותר מאז ימי האינתיפאדה השנייה ובמסלול הידרדרות מתמשך, שעלול להסתיים בקריסתה.

ראשית, הרשות הפלסטינית (רש"פ) ומנגנוני הביטחון שלה אינם שולטים בחלקים מהשטח שבאחריותם, ואילו ארגונים מקומיים, לצד ארגוני הטרור המוכרים, מצליחים להרחיב את השורות ואת תשתיות הטרור באותם שטחים לצורך ביצוע פיגועי טרור נגד צה"ל ואזרחים ישראלים בשטחי יהודה ושומרון ובישראל. הניסיון לתלות את הסיבות לכך בפעולות הצבאיות הישראליות בשטחי A ובהרכב הממשלה הנוכחית אינו משכנע או מספק דיו, מכיוון שחולשת הרשות הפלסטינית במחוזות הצפוניים, בדגש לגבי מחוז ג'נין, היא בחזקת עובדה מזה שנתיים לפחות. נכון יותר לתלות את הסיבות בהרכב מנגנוני הביטחון הפלסטיניים, שממשיכים להתבסס על נאמנויות אזוריות ושבטיות,

מה שפוגע ביכולת התפקוד של רבים מאנשי המנגנונים, אשר נאלצים לפעול נגד בני משפחה ונגד תושבי האזור שממנו הם מגיעים. זאת ועוד, הניסיון ההיסטורי מלמד שהטרור הפלסטיני אינו מתפרץ מסיבות כלכליות, וכי הנפץ של גלי טרור או מערכות טרור בלבד מאופיין בסיבות לאומיות, דתיות וכאלו הקשורות באובדן אמן בהנהגות הקיימות. הואקום המשילולי הביטחוני מעיקר שיצרה הרשות הפלסטינית במחוזות הצפוניים של הגדה המערבית, ובייחוד במחוז ג'נין שידע רווחה ושגשוג כלכליים, אפשר לארגוני הטרור ולהתארגנויות מקומיות בהמשך את מרחב הפעולה. כל אלו רק מחזקים את הטענה כי המציאות בשטחי הרשות הפלסטינית מצביעה על תסמינים מובהקים של **כישלון מדינתי**, כדוגמת תסמינים מסוימים במדינות כושלות וקורסות במזרח התיכון שלאחר הטלטלה הערבית.

שנית, הלגיטימציה של הרש"פ בהנהגת אבו מאזן נמצאת בנקודת שפל בדעת הקהל הפלסטינית, ודבקו של אבו מאזן בהתנגדות לטרור ובהמשך שיתוף הפעולה הביטחוני נתפסת כבלתי רלוונטית, כזו שאינה משרתת או מקדמת את האינטרס הפלסטיני ולכן גם לא-לגיטימית. תוצאות **הסקר הרבעוני של ח'ליל שקאקי, המתייחס ליוני 2023** מצביעות על כך שרוב הציבור הפלסטיני סבור כי הרש"פ מהווה נטל על העם הפלסטיני (63 אחוזים מול 33), ומביע אי-שביעות רצון מתפקודו של אבו מאזן (80 אחוזים מול 17). לעומת זאת, לא מזהה התארגנות עממית או פוליטית להדחתו בפועל. יתרה מכך, רוב הציבור סבור כי האינטרס של העם הפלסטיני הוא שהרש"פ תתפרק (50 אחוזים מול 46), וכי הישרדותה היא אינטרס ישראלי (63 אחוזים מול 34). נוסף על כך, הציבור הפלסטיני תומך בהקמת ארגונים כגון 'גוב האריות' שאינם סרים למרותה של הרש"פ (71 אחוזים מול 23) ומתנגד לקריאת הרש"פ לאותם ארגונים להתפרק מנשקם (80 אחוזים מול 16). נתונים אלו ממחישים היטב כי הציבור הפלסטיני מאס ברש"פ ורואה בה מכשיר ישראלי להנצחת הכיבוש, וכי הוא רואה בארגונים החמושים ובמאבק המזוין, ולא ברש"פ ובתהליך של משא ומתן, מכשיר ודרך להמשך המאבק בכיבוש ולהקמת מדינה פלסטינית (את אפקט המראה ניתן לזהות גם בצד הישראלי, כשרוב הציבור מאמין שהרשות הפלסטינית כבר אינה פרטנר, ושאם תקום מדינה פלסטינית היא תהפוך למדינת טרור עוינת לישראל). למעשה, חוסר האמון ברש"פ הוא עמוק עד כדי כך שרוב הציבור הפלסטיני, אשר ברובו מעריך שתפרוץ אינתיפאדה שלישית (51 אחוזים מול 46), אף סבור כי כוחות הביטחון של הרש"פ לא ייקחו בה חלק (62 אחוזים מול 33). הציבור הפלסטיני גם לא

האחרון (אפריל 2023) והתחושה המתבססת בקרב **חמאס, חזבאללה ואיראן** שישראל נמצאת בנקודת שבר וחולשה, ושניתן לפעול נגדה מכמה חזיתות במקביל – היא שגוברת הסבירות להתפרצות אלימה רב־זירתית ורחבת היקף, שתהווה **אתגר של ממש לביטחון הלאומי של ישראל**.

מגמת ההיחלשות המתמשכת של הרשות הפלסטינית ויכולתה המוגבלת מאוד למתן את ההסלמה בשטח מציפות את השאלה בנוגע למידת ההשפעה שיכולה להיות לרשות פלסטינית חזקה יותר, כאשר המוסכמה המקובלת בממסד הביטחוני היא שרשות חזקה יותר ומתפקדת משרתת את האינטרס הישראלי ותורמת לרגיעה וליציבות ביטחונית. בהנחה שהתשובה לשאלה חיובית, כלומר שרשות חזקה יכולה לסייע למיתון האלימות והידרדרות המצב, מתבקשת השאלה כיצד ניתן לחזק את הרשות הפלסטינית, ומה יכולה או צריכה להיות תרומתה של ישראל לשם כך. לחלופין, אם חיזוקה אינו אופציה ריאליסטית במציאות הנוכחית, הן מסיבות פוליטיות פנים־ישראליות והן מסיבות הקשורות לזירה הפלסטינית ולהנהגתה, ובהנחה שהמשך היחלשותה של הרשות יאיץ את ההידרדרות הביטחונית, יש לבחון דרכים שימנעו את החלשת הרשות הפלסטינית, או לבחור בביצוע מהלך חד־צדדי בתיאום עם ארצות הברית ובגיבויה.

כאמור, במערכת הביטחון, כמו גם לדעת הזרם המרכזי בדרג המדיני בהובלתו של ראש הממשלה, לישראל יש אינטרס ברור ברשות פלסטינית חזקה ומתפקדת, כזו שתוכל למשול באפקטיביות, לספק את צורכי האוכלוסייה המקומית, תפעל למיגור הטרור, תעמיק את שיתוף הפעולה הביטחוני ותדבק בהידברות ובשאיפה להסדר מדיני. מנגד, בממשלה ובקואליציה הנוכחית יש גורמים שלא רק אינם רואים ברשות הפלסטינית מתפקדת וחזקה צורך אסטרטגי של ישראל, אלא גם פועלים בכוונת מכוון ותוך הפעלת לחצים פוליטיים, לצד עידוד יוזמות ברמת השטח, להעמקת האחיזה הישראלית בשטחי C, לשינוי הסטטוס קוו בירושלים וכן דורשים פעילות נמרצת וכוחנית יותר נגד הטרור הפלסטיני והרשות הפלסטינית, הנתפסת בעיניהם כגורם תומך טרור. לדידם של אלו, הסלמה והחרפת המתח יובילו להעמקת הכאוס בשטחי הרשות הפלסטינית ולהחלשתה באופן שיבסס את ההצדקה להרחבת ההתיישבות הישראלית, ושיוביל ואף יחייב השתלטות ישראלית מחדש על שטחי הגדה המערבית, אשר תדחק אל מרחב האירלונטיות כל סיכוי להסדר. במטרה למנוע את קריסת הרש"פ, פעמים רבות נשמעת הקריאה **כיעל מדינת ישראל לפעול לחיזוק הרש"פ**

שם את יהבו על סיוע חיצוני ולכן סבור שהישועה לא תגיע מהרש"פ, לא ממדינות ערב ובוודאי לא מממשל ביידן. נראה שהציבור הפלסטיני מבין כי גורלו בידי. שלישית, בעוד תהליך מדיני אינו נראה באופק, הציבור הפלסטיני מקצין בעמדותיו ומתרחק יותר מאי פעם מתפיסות הקשורות ברעיון שתי המדינות ובתהליך מדיני עם ישראל (וגם כאן ניתן לזהות אפקט מראה בקרב הציבור הישראלי). נכון **לסקר שקאקי מיוני 2023**, רוב הציבור הפלסטיני מתנגד לרעיון שתי המדינות (70 אחוזים מול 28) וסבור כי הוא אינו ב־השגה (71 אחוזים מול 28). כמו כן, 52 אחוזים מהציבור הפלסטיני סבורים כי ההתנגדות המזוינת היא דרך הפעולה המועדפת למימוש השאיפות הלאומיות הפלסטיניות, לעומת 21 אחוזים בלבד הסבורים כי יש לפעול באמצעות משא ומתן מדיני. על כן אין זה מפתיע כי רוב הציבור הפלסטיני תומך בפיגועי טרור בתוך ישראל נגד אזרחים (57 אחוזים מול 38). נרטיב ההתנגדות המזוינת מוזן גם מתהליכי דוקטרינציה וסוציאליזציה שמובילה הרשות הפלסטינית במסגרת **תוכניות הלימוד**, בהסתה שיטתית של מנהיגים פלסטינים באמצעי התקשורת, בהטפות במסגדים ובעצם תשלום הכספים לאסירים ביטחוניים ולמשפחות של טרוריסטים, שהפכו ל"שהידים" ולסמלים לאומיים פלסטיניים.

בה בעת, מערכת הטרור שבה נתונה ישראל מאז מארס 2022 והתמשכותו של מבצע 'שובר גלים' שהחל במאי 2022 מזינות גם הן את נרטיב ההתנגדות המזוינת. הן יצרו מציאות של חיכוך מתמשך וגובר, המוביל בתורו לנפגעים רבים בצד הפלסטיני. **מערכת הטרור** הזו מדרבנת עוד פעילות, המתרחבת והולכת עם הצטרפותם של צעירים רבים שאיבדו זה מכבר את אמונם ברשות הפלסטינית, מאסו בסדר הקיים ופועלים לשינויו באמצעות התנגדות מזוינת על בסיס התארגנויות מקומיות, שאינן משויכות בהכרח לארגוני הטרור הפלסטינים המוכרים אך בהחלט נתמכות על ידם. החיכוך היום־יומי יוצר מדי יום גיבורים פלסטינים חדשים, שהופכים לסמלים לאומיים המזינים את המוטיבציה של צעירים נוספים להצטרף למעגל הטרור וההתנגדות. במבחן התוצאה, לאחר שנה שבה ישראל נתונה במערכת הטרור, מספר הפלסטינים הנוטלים בה חלק רק גדל, מפלס המוטיבציה שלהם גבה, **היקף הטרור** התרחב והיקף הפעילות של מערכת הביטחון הישראלית מתרחב והולך. המציאות הביטחונית נעשית מורכבת ומסוכנת יותר, והסיכוי להתלקחות נרחבת גבוה יותר.

**המשמעויות של חולשת הרשות הפלסטינית**  
המסקנה המתבקשת מהנתונים – בעיקר כשמנתחים את ממצאי הסקר על רקע ההסלמה החמורה בחג הפסח

כלפי הרשות הפלסטינית. מקור עוצמתה של חמאס הוא יכולותיה הצבאיות, שליטתה המלאה ברצועת עזה בזכות כוחה הצבאי ותשתית שיתופי הפעולה שלה עם איראן וחזבאללה, המאפשרת לה לקדם את מאמצי ההתעצמות הצבאית בגדה המערבית, את הנעת תשתיות הטרור והפעלתן, את ערעור המציאות הביטחונית ואת ערעור מעמדה של הרשות הפלסטינית. הנהגת חמאס ברצועת עזה ומחוצה לה מפגינה ביטחון עצמי על גבול זחיות הדעת, ופועלת למימוש האסטרטגיה הארגונית ללא הפרעה ישראלית של ממש. ישראל ממשיכה לפעול מול רצועת עזה על פי הגיון ההסדרה, שממנו נגזרת ההכלה. היא נמנעת ממהלכים ומתגובות חריפות מדי, על מנת לא לערער את המציאות הביטחונית מול רצועת עזה, נמנעת מלרדוף את מנהיגי חמאס הפועלים בחו"ל, בדגש לגבי צאלח אל-ערורי, ומהלכיה מול חמאס מתאפיינים בתגובותיות מכילה ומתונה.

### קרני הדילמה הישראלית

חולשת הרשות הפלסטינית למול מעמדה המתחזק של חמאס בנקודת הזמן הזו, ובהינתן שחיקה מסוימת של ההרתעה מול חזבאללה ואיראן וסבירות גוברת לעימות רב-חזיתי – כל אלה מעמידים את ישראל על קרני הדילמה האסטרטגית. במציאות הקיימת, בין חמאס לרשות הפלסטינית, הנשלטת על ידי פתח, מתנהל משחק "סכום אפס". המשמעות היא שלא תיתכן רשות פלסטינית חזקה במקביל לחמאס חזקה. החלשת חמאס משמעותה פגיעה בנכסיה ובתשתיותיה הצבאיות, וכדי לממש יעד זה יש לנסח מחדש את התכלית האסטרטגית הישראלית מול הזירה הפלסטינית, וכנגזרת מכך את אסטרטגיית הפעולה מול חמאס, שתכליתה פגיעה קשה ומתמשכת ביכולותיה הצבאיות ומניעת מאמצי השיקום וההתעצמות מחדש. המשמעות היא עימות צבאי עם חמאס במתכונת של פעילות נרחבת ברצועת עזה וכלפי הנהגת חמאס בחו"ל, שחייבת להרגיש נרדפת ולא בטוחה. ברור שלבחירה אסטרטגית כזו יש מחיר, וכי נדרשת היערכות מוקדמת הן לגבי העורף הישראלי, הן לגבי הזירות האחרות – למקרה של הסלמה והצטרפות שחקנים אחרים שיבקשו להפגין סולידריות עם חמאס או לנצל את ההזדמנות – והן לגבי הזירה האזורית והבינלאומית. כאמור, לפני עיצוב האסטרטגיה נדרשת החלטה בדבר היעד האסטרטגי שאליו מבקשת ישראל להגיע בעניין הזירה הפלסטינית, ויש לבחון אם יש משמעות למהלך צבאי מעצב מול חמאס שלא במסגרת תוכנית מדינית רחבה וכוללת יותר. בכל מקרה, בפגיעה ביכולות הצבאיות של חמאס יהיה כדי לצמצם במידה ניכרת את האתגר המושת על הרשות

ולנקוט צעדים שיסייעו לשיקום מנגנוני הביטחון שלה ולפיתוח הכלכלה הפלסטינית. אלא שחשוב להדגיש כי ישראל וההנהגה הפלסטינית אינן רואות עין בעין את המשמעות של רשות פלסטינית חזקה. בעוד הדגש הישראלי הוא על תפקוד הרשות ודבקותה בתהליך מדיני על בסיס משא ומתן ישיר עם ישראל, ההנהגה הפלסטינית מבקשת רשות חזקה לא רק לצורכי תפקוד משופר אלא גם לצורך הידוק השליטה הפוליטית והאזרחית בתנאים של היעדר לגיטימציה – שימור מבנה הכוח הקיים עם העדפה ברורה להנהגה הקיימת ולמקורביה, ולצורך שיפור היכולות וההשפעה בזירה הבינלאומית באופן שימקסם את האפקטיביות של **אסטרטגיית הבינאום**. זו, בניגוד מוחלט לתפיסת ישראל, מוגדרת בעיניהם כאסטרטגיה לגיטימית ומועדפת שאינה אלימה או מתפרשת כתמיכה בטרור.

**במטרה למנוע את קריסת הרש"פ, פעמים רבות נשמעת הקריאה כי על מדינת ישראל לפעול לחיזוק הרש"פ ולנקוט צעדים שיסייעו לשיקום מנגנוני הביטחון שלה ולפיתוח הכלכלה הפלסטינית.**

בנקודת הזמן העכשווית, כש**חמאס** המגובה בחזבאללה ובאיראן מאתגרת את הרשות הפלסטינית ואת ישראל, משפרת את יכולות הטרור שלה, מעמיקה את אחיזתה בשטחי הרשות הפלסטינית ומעודדת לנצל את הר הבית כנפץ המחולל הסלמה רב-זירתית, הופכת שאלת חיזוק הרשות הפלסטינית למורכבת יותר ולמותנית בהכרח במדיניות ישראל כלפי חמאס. ברור שכל מהלך ישראלי לחיזוק הרשות הפלסטינית חייב להתחיל בהחלשה משמעותית של חמאס, מכיוון שהרעיון של חיזוק הרשות, שיוביל בתורו להחלשת חמאס, כבר אינו תקף בנסיבות הקשות הקיימות. מהלך כזה הוא מהלך צבאי עיצובי שחייב לשרת תכלית מדינית רחבה יותר, כזו המובילה לחזרת הרשות לשליטה אפקטיבית בכל מחוזות הרשות, בין היתר באמצעות חיזוק מנגנוני הביטחון בתהליכי הכשרה בירדן, ברוח ההסכמות בוועידות עקבה ושארם א-שיח'; לחזרת הרשות הפלסטינית לרצועת עזה; לשיקום רצועת עזה כרכיב נוסף של הסכמי אברהם ובהרחבתם תוך גיוס השותפות החשובות בעולם הערבי; לחיבור מחדש של רצועת עזה לגדה המערבית; לשינוי הסכמי פריז באופן שישפר את היכולות הכספיות של הרשות – והכול במסגרת חידוש התהליך המדיני עם הפלסטינים.

עוצמתה הפוליטית של חמאס אינה נשענת רק על המרכיב האידיאולוגי וגם לא רק על הסנטימנט השלילי

בתנאים הפוליטיים הקיימים לא סביר להניח שממשלת ישראל תגיע להכרה ולהסכמה פנימית בנוגע לצורך בחיזוק הרשות הפלסטינית, או לפחות תפסיק לפעול להחלשתה, ולכן הממשלה הנוכחית אינה ניצבת על קרני דילמה אסטרטגית בכל הנוגע לנקיטת מהלכים יזומים לחיזוק הרשות הפלסטינית, למרות שחולשת הרשות פוגעת באינטרסים הישראליים. מהלך בסדר גודל כזה יכול להיות מובל רק על ידי ממשלת אחדות לאומית עם גיבוי ציבורי רחב. מנגד, מעמדה של הרשות כל כך רופס ובעייתי, שספק אם ניתן לשקמה בתנאים הקיימים.

### כל מהלך לחיזוק הרשות הפלסטינית כחלק מתכלית אסטרטגית רחבה, שמהותה חידוש התהליך המדיני עם הפלסטינים, חייב להתחיל בהחלשת חמאס ובשינוי כללי המשחק ומשוואת ההרתעה כלפיה.

#### סיכום והמלצות

בהינתן תנאי העימות הרב־זירתי המתפתח, גם אם בנקודת הזמן הזו הוא פלסטיני במהותו ואיראן רק מספקת את ההשראה ואת ההרשאה (ככל שזה נוגע לפעולה מדרום לבנון כחזית נוספת נגד ישראל), וכשברור כי חמאס מתחזקת ואילו ההרתעה הישראלית כלפיה נחלשת, כל מהלך לחיזוק הרשות הפלסטינית כחלק מתכלית אסטרטגית רחבה, שמהותה חידוש התהליך המדיני עם הפלסטינים, חייב להתחיל בהחלשת חמאס ובשינוי כללי המשחק ומשוואת ההרתעה כלפיה. נוסף על כך, כדי להבטיח את הסיכוי להצלחת המהלכים לחיזוק הרשות חייבת ישראל להחזיר את הזירה הפלסטינית למציאות של טרום מבצע 'שובר גלים', לדכא את מערכת הטרור ולפרק את תשתיותיה. לצורך כך מתחייבת חשיבה מחדש לגבי אסטרטגיית הפעולה, מאחר שהאסטרטגיה שבה דבקה ישראל מאז מאי 2022 לא הצליחה להוביל ליצירת האימפקט האסטרטגי המיוחל; מערכת הטרור נגד ישראל לא נחלשה, מעגלי הטרור התרחבו והביקפי הפעילות והן במספר המשתתפים הפעילים, מפלס המוטיבציה לא ירד ונרטיב ההתנגדות המזוינת זוכה לתמיכה גוברת והולכת של הציבור הפלסטיני.

האפשרות להתפתחות עימות רב־זירתי שהמחוללת שלו היא איראן מחזקת את הצורך הישראלי בזירה פלסטינית רגועה ופחות נלהבת להצטרפות לעימות הרב־זירתי. רשות פלסטינית חזקה יותר יכולה בהחלט להיות גורם חשוב ומסייע לצורך זה, אלא שישראל אינה יכולה לעצב אסטרטגיה אפקטיבית לחיזוק הרשות הפלסטינית בכוחות עצמה ללא תכלית מדינית מוגדרת,

הפלסטינית ואשר מאיץ את תהליך היחלשותה, להסיר מכשול בפני מהלכים אפקטיביים לחיזוקה ולהתיר את הקשר הגורדי בין הזירות השונות, שאותו מבקשת חמאס לכפות על ישראל, וסביר להניח שיהיה בכך גם כדי לחזק את ההרתעה הישראלית במרחב.

מעבר לכך, וגם אם ראש ממשלת ישראל יצליח לדכא את התנגדות הגורמים היותר קיצונים בממשלתו ובקואליציה, ויוביל את ממשלת ישראל למסקנה שמיושם האינטרס הישראלי של רשות חזקה ומתפקדת מחייב מהלכים פרו־אקטיביים, תידרש הממשלה לשאלות הבאות:

1. כיצד להביא את הרשות הפלסטינית לחזור לשליטה מלאה ברצועת עזה "על כידוני צה"ל"?
2. כיצד ניתן להרחיב את המסגרת של הסכמי אברהם ולבסס שותפות עם מדינות ערביות מובילות לצורך הובלת פרויקט שיקום משמעותי של רצועת עזה?
3. האם נכון להתנות את המהלך בעסקת שבויים ונעדרים (כשהדבר בלתי אפשרי מכיוון שחמאס מחזיקה בהם, ולפיכך יש לקבל החלטה קשה – שיקום ללא שבויים ונעדרים)?
4. האם חיזוק הרש"פ לא יהפוך אותה ליריבה מסוכנת יותר בשל התמיכה הישראלית, הערבית והבינלאומית, שתפעל כמנוף לחיזוק אסטרטגיית הבינאום הפלסטינית ולהעמקת המבוי הסתום המדיני, כשהאחריות תוטל על ישראל?
5. האם פעולה ישראלית לחיזוק הרש"פ עלולה להתפרש כמלאכת "הינדוס פוליטי", התערבות בפוליטיקה הפנימית הפלסטינית ובמאבקי הירושה, מה שיוביל להחלשת הרשות, שתיתפס בעיני הציבור הפלסטיני כמי שמשפתת פעולה עם ישראל ומנציחה את הכיבוש, באופן חמור עוד יותר מהתפיסה הרווחת כיום? כיצד ניתן לצמצם זאת?
6. בהנחה שישראל תצליח להשפיע על הרשות, תמורת המאמץ לחזקה, לחזור לתהליך המדיני, מהם התכלית האסטרטגית של ישראל והיעדים המוגדרים לתהליך מדיני, ומה יהיו המשמעויות במקרה של כישלון נוסף? האם יהיה ביכולתה של ישראל לגייס תמיכה אזורית ובינלאומית (בעיקר אמריקאית) ליעדי התהליך המדיני בעיניה או לשיטתה?
7. האם בהיעדר סיכוי לפריצת דרך מדינית שיהיה בה כדי לקדם את היעדים האסטרטגיים של ישראל, ולאור הערכה בדבר סיכויים נמוכים לשפר במידה משמעותית את מצבה של הרשות, לא נכון יותר יהיה לישראל להשקיע מאמץ במהלך עצמאי/חד־צדדי ברוח 'תוכנית המאה'?

כאשר המהלך הצבאי המעצב אמור לשרת את אותה תכלית, ומבלי לייצר מענה רלוונטי לחיזוק ההרתעה כלפי חזבאללה ולהחלשת ההשראה האיראנית ותמיכתה, ואי־הוודאות גבוהה. כדי למזער סיכונים ישראל חייבת למצוא את הדרך לגייס לצידה ולמאמץ את המדינות הערביות החשובות ואת הקהילה הבינלאומית, בדגש על ארצות הברית. רק ממשלת אחדות לאומית תוכל לבצע מהלך מקיף מסוג זה. אם ישראל לא תוכל למצות מאמץ כזה בהצלחה, נכון יהיה מבחינתה לשקול מהלך עצמאי/חד־צדדי מעצב שלצורך מימושו יידרש קונצנזוס ציבורי רחב, שגם אותו ניתן יהיה להשיג רק באמצעות ממשלת אחדות לאומית. רק ממשלת אחדות לאומית תוכל לקבל החלטות קשות ומכריעות, וגם ליישמן בהצלחה.

פרופ' קובי מיכאל הוא חוקר בכיר במכון למחקרי ביטחון לאומי ועורך ראשי של כתב העת 'עדן אסטרטגי', וכן פרופסור במרכז הבינלאומי לשיטור וביטחון באוניברסיטת דרום ווילס בבריטניה ועמית מחקר בכיר באוניברסיטת ניאפוליס (Neapolis) בקפריסין. [kobim@inss.org.il](mailto:kobim@inss.org.il)

אלוף (מיל') תמיר הימן הוא מנהל המכון למחקרי ביטחון לאומי. במהלך 34 שנות שירותו בצה"ל מילא שורה של תפקידי פיקוד בזרוע היבשה (שריון וחי"ר), ולו ניסיון מבצעי בלחימה ברצועת הביטחון ובזירה הפלסטינית. לאחר מלחמת לבנון השנייה הוביל את הפקת הלקחים בפיקוד הצפון בתפקיד קצין האג"ם של הפיקוד. בשנת 2008 מונה הימן למפקד אוגדת המילואים ופיקד במקביל על קורסי הפיקוד הבכירים של זרוע היבשה. בשנת 2011 מונה למפקד אוגדת רמת הגולן בתקופת מלחמת האזרחים בסוריה ופיתח את שינוי תפיסת ההגנה ברמת הגולן לאור המצב החדש. אלוף (מיל') הימן הצטרף למטה הכללי של צה"ל בשנת 2015 ושירת כמפקד המכללה לביטחון לאומי. במקביל היה מפקד הגיס הצפוני, שם הוביל את תרגיל הגיס הגדול ביותר שבוצע בצה"ל. ב־2018 מונה לראש אגף המודיעין ה-22. [tamirh@inss.org.il](mailto:tamirh@inss.org.il)

ד"ר אורי ורטמן הוא חוקר במכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS) ועמית מחקר באוניברסיטת דרום ווילס בבריטניה. תחומי העניין שלו הם ביטחון לאומי, הסכסוך הישראלי-פלסטיני, לחימה בטרור ופוליטיקה ישראלית, ומאמרו מתפרסמים בספרות אקדמית ובתקשורת בארץ ובחו"ל. ספרו האחרון הוא *Israel: National Security and Securitization* (Springer, 2023) (נכתב יחד עם כריסטיאן קאונרט). [oriw@inss.org.il](mailto:oriw@inss.org.il)